

TÁTYI TIBOR

A CSEMADOK PÁRKÁNYI ALAPSZERVEZETE

Az alapszervezet története

Párkányban 1949. április 24-én alakult meg a CSEMADOK városi alapszervezete. Elsősorban lelkes, tenni akaró a magyar kultúra ápolásáért kész emberek fogtak össze, hogy a háború utáni zűrzavaros időszak elmúltával ismét lehetőséget teremtsenek a magyar kultúra szervezett formában történő ápolására. A szervezet első elnöke Kovács Flórián, alelnöke Sipka Béla, titkára Béres Mária, pénztárosa pedig Fatter Sándorné volt. A CSEMADOK alapszervezetének vezetőségét 14-en alkották.

Az alapszervezet megalakulását követő első nagyobb rendezvényre már 1949. június 14-én sor került, amely egy műsoros kultúrest volt. Ugyanezen év őszén egy Petőfi-estre, majd 1949. november 26-án az első Katalin-bál megrendezésére került sor. A következő fontos állomás az alapszervezet életében a színjátszó csoport megszervezése volt, Sipka Béla jóvoltából, ugyancsak az alapítás évében, tehát 1949-ben. A következő évben, tehát 1950-ben megszervezték a tánccsoportot is. Harmadikként pedig az énekkar megszervezésére került sor. A színjátszó csoport és az énekkar kisebb-nagyobb megszakításokkal és többszöri újjászervezésekkel ugyan, de lényegében folyamatosan működik azóta is.

Az alapszervezet megalakulását követő első néhány évben leggyakrabban műsoros esteken és esztrádműsorok keretében léptek fel a színjátszó csoport tagjai (főleg egyfelvonásos darabokkal), de a tánccsoport, az énekkar, sőt az időközben megalakult zenekar is sokféle szerepelt. A szervezet tagsága mindig nagy érdeklődéssel figyelte az egyes fellépéseket, és biztatásuk nagyban hozzájárult ahhoz, hogy életképesnek bizonyultak az egyes csoportok, főleg a színjátszó csoport, de az énekkarról is elmondható ugyanez.

A CSEMADOK Párkányi Alapszervezete megalakulásától kezdve kiemelt fontosságot tulajdonított a népművészet, a népzene ápolásának és lehetőség szerinti népszerűsítésének. Ennek bizonyítéka, hogy az alapszervezet mellett szinte folyamatosan működött néptánccsoport. Ezek közül a legismertebb a VASVIRÁG volt, mely állandó és szinte elmaradhatatlan szereplője volt a járási dal- és táncünnepélyeknek, az Ipolyszalkán évről évre megrendezésre kerülő Ipolyparti Randevúnak,

és természetesen a helyi rendezvényeknek, ünnepélyeknek. Nagyon rövid ideig, mindössze három évig – 1986 és 1989 között – működött a Rajcsúros népi zenekar, ifj. Baráth László vezetésével, de ez a rövid idő is elég volt ahhoz, hogy szép sikereket érjen el: 1987-ben, a „Tavaszi szél...” országos döntőjén ezüstsávot besorolást kapott a zenekar. Egyúttal ez volt az az időszak, amikor a táncház-mozgalom kezdett tért hódítani, nemcsak Magyarországon, hanem szerte a Kárpát-medence magyarok által lakott területein. Fennállásuk rövid ideje alatt bejárták szinte egész Dél-Szlovákiát, számos sikert, elismerést és további felkéréseket szerezve.

A párkányi alapszervezet életében az egyik legnagyobb eredményt a '80-as években sikerült elérni, ekkor alakult meg ugyanis – 1982 februárjában – a Balassi Bálint Közművelődési Klub, amely azóta is működik, igaz ugyan, hogy már nem a CSEMADOK égisze alatt, hanem a Párkány és Vidéke Kulturális Társaság tagjaként. A közművelődési klub fő feladata a művelődésszervezés és egy olyan kisközösség életre hívása volt, amely pezsdítőleg hatna a kisváros meglehetősen pangó kulturális és szellemi életére. Az ötletgazda egy párkányi pedagógus, Dávid Mihály volt, aki egyben a klub első vezetője lett. Sok más, ugyancsak ebben az időben alakult közművelődési klubbal ellentétben, a Balassi Klub nagyon életképesnek és tartósnak bizonyult. A névválasztás – Balassi Bálint – jelképes volt, mert a nagy reneszánsz magyar költő közvetlenül is kötődik a régióhoz (Esztergom ostrománál kapott halálos sebet), másrészt a Duna túlsópartján élőkkel való sorsközösség kifejezése is a célok között szerepelt.

A klub legelső előadása 1982. február 8-án jelképes volt, ugyanis az ismert történész, Püspöki Nagy Péter tartott előadást az érdeklődő közönségnek Párkány történetéről. A Balassi Klub vezetését 1984-ben Himmler György vette át, és azóta is ő szervezi és irányítja a klub életét. 1986-tól folyamatosan, minden évben a klub megszervezi a Balassi Bálint Kulturális Napokat, mely változatos, sokrétű programsorozatot kínál a város és környékén élő érdeklődő közönségnek.

Az elmúlt évtizedek CSEMADOK-életét Párkányban színesítették a közkedvelt és rendszeressé vált kirándulások, színházlátogatások és bálók. Ez utóbbiak, ill. az ezekből befolyt bevételek, belépőjegy formájában, gazdaságilag voltak hivatva megalapozni – legalábbis részben – az alapszervezet munkáját. Az alapszervezet megalakulásától kezdve egészen 1980-ig minden évben megrendezésre került a Katalin-bál, mely nagy közkedveltségnek örvendett a tagság körében, de a látogatottság folyamatos csökkenése miatt már csak a farsangi bál lett az év fő attrakciója. A Magyar Bál viszont 1969-től, az első ilyen bál megszervezése óta, töretlen népszerűségnek örvend, a belőle befolyt pénz pedig jelentősen hozzájárul az alapszervezet pénzügyi stabilitásának megőrzéséhez.

A CSEMADOK szerepét és jelentőségét szinte a kezdetektől fogva felismerték a Párkányban élő művészek, akik mindig igyekeztek bekapcsolódni a szervezet munkájába. Több jelentős kiállítás és előadás köszönhető nekik. A festők közül a legismertebbek Simonyi Lajos, Lábik János és Bugyács Sándor, akik mindig örömmel tettek eleget a felkérésnek az alapszervezet vezetősége részéről, akár kiállítás megszervezéséről volt szó vagy pedig egyéb jellegű tevékenységről. A város közismert és közkedvelt zeneszerző-születőjének, Zahovay Ernőnek az alapszervezet már három szerzői estjét is megrendezte, valamennyit nagy sikerrel.

Az alapszervezet jelenlegi működési feltételei, a tagság

A CSEMADOK Párkányi Alapszervezetének jelenleg 548 bejegyzett tagja van, ezek közül valamennyien fizetik az éves tagdíjat. A tagdíj az alapszervezet egyik fontos bevételi forrása, amelyet 15-, 25-, 50-, vagy 100 koronás tagsági bélyeg megvásárlásával lehet kiegyenlíteni. Boócz Mária elnök asszony szerint nagyon nagy gondot jelent a tagság állandó csökkenése, az elhunytak helyébe kevés új tagot sikerül toborozni, a fiatal korosztály megszólítása pedig különösen nehéz. További nehézséget jelent, hogy az utóbbi években több nyugdíjas tag nem hajlandó fizetni a tagsági díjat (esetükben az évi 15 Sk-t), ezért őket, fájó szívvel ugyan, de törölni kell a taglistáról. Boócz Mária szerint megoldás jelenthetne az, ha bizonyos életkor betöltése után már nem kellene tagdíjat fizetni, vagy pedig ezen egyének számára létrehoznák a tiszteletbeli tagságot. Ezekben a kérdésekben ugyanakkor az alapszervezetnek nincs módja határozatot hozni, mivel ez az országos tanács hatásköre.

Az alapszervezet élén az elnök Boócz Mária áll, az alelnök Nagy Imre, a pénztáros Németh Mária, a titkári posztot pedig jelenleg Búcsi Terézia tölti be. A vezetőség havonta egy alkalommal rendszeresen tartja vezetőségi üléseit a Béres parton található CSEMADOK-házban. Ez az épület tulajdonképpen a párkányi alapszervezet székhelye, amely 1998-tól egyben a tulajdona is. Boócz Mária elmondta, hogy az épület fenntartása, főleg a téli időszakban, komoly próbatétel az alapszervezet számára.

Kezdetben, amíg az épületben működött a Szövetség a Közös Célokért (SZAKC) irodahálózat érsekújvári irodájának párkányi kirendeltsége, nem volt különösebb gond a ház fenntartása, ugyanis a Szövetségtől bérleti díjat kaptak, ami fedezte a működési feltételeket. Pár éve azonban az SZAKC már nem fizet bérleti díjat, a Magyar Igazolványok intézésére is csak egy napon - csütörtökönként - van lehetőség. A Csemadok-házban működik továbbá a CSEMADOK

területi választmányának irodája, Farkas Iván parlamenti képviselő asszisztensének irodája, továbbá az alapszervezet könyvtára. A könyvtár hetente egy alkalommal, keddenként tart nyitva, a könyvek száma mintegy 1000 és szabadon kölcsönözhető bárki által, tehát nem alapszervezeti tagok által is. Egy időben folyóiratokat is járattak, ill. vásároltak, főleg a nyugdíjasokra gondolva, de végül – kellő érdeklődés hiányában – ez a kezdeményezés elhalt. A Csemadok-épület szolgál továbbá az alapszervezet mellett működő Szivárvány énekkar próbáinak helyszínéül, de a városban működő egyéb ifjúsági szervezetek és kulturális csoportok is gyakran tartják itt rendezvényeiket, próbáikat. Ha pedig parlamenti választások éve van, akkor az MKP választja előszeretettel az épületet kampányrendezvényei helyszínéül.

Az elnök asszony szerint a legnagyobb gondot az alapszervezet életében a Csemadok-ház működtetéséhez szükséges anyagi feltételek előteremtése jelenti, nagyon örülne annak, ha ezt a jövőben valahogy sikerülne megoldani. Erre annál is inkább szükség volna, mert a távlati célok között szerepel az épület bővítése: kelléktárolási gondokkal küzd ugyanis az alapszervezet mellett működő színjátszó csoport. Az egyes színdarabokhoz szükséges kellékeket, díszleteket a helyi művelődési központban tárolják, de ez mindenképpen csak ideiglenes megoldásnak tekinthető, hosszútávon szükség volna egy önálló, nagyobb méretű helyiségre.

A párkányi CSEMADOK, a szervezet célkitűzéseire és alapelveire hűen, évente több kulturális jellegű eseményt is szervez. Ezek közül, ha naptári időrendben haladunk, a legelső a reprezentatív jellegű Magyar Bál, amelyet idén a 39. alkalommal rendeztek meg. Ez a bál nagyon népszerű a tagok körében, sőt a környékről is vonzza a szórakozni vágyókat és mivel jövőre jubilál a rendezvény – 40. évforduló –, már most készülnek a méltó megünneplésére. A következő fontos esemény az adott évben a Balassi Napok, melyről már volt szó. A Balassi Napok keretében tartják minden évben a március 15-i megemlékezést, általában a helyi művelődési központ nagytermében. Minden év októberében az alapszervezet társrendezője a párkányi székhelyű LIMES-ANAVUM Regionális Kulturális Társulás által rendezett helytörténeti konferenciáknak.

Az alapszervezetnek ez idáig kétszer, 1993-ban és 1996-ban, sikerült megjelentetnie a Párkányi Szemle című kiadványt, mely tulajdonképpen évkönyv, és sok fontos, hasznos információval szolgál az olvasóknak a helyi CSEMADOK történetéből és életéből. Lenne igény további, hasonló vagy kevésbé hasonló kiadványok megjelentetésére, de ebben a kérdésben is – mint a CSEMADOK-ház bővítésében – a pénzszüke játssza a döntő szerepet.

A párkányi CSEMADOK alapszervezet mellett működő Szivárvány énekkar

Az alapszervezet mellett működő énekkar tulajdonképpen egyidős magával az alapszervezettel, hiszen már 1950-ben megalakult az első vegyeskar, mely javarészt népdalokat adott elő. Az énekkar akkori vezetője Tóth Kálmán kántor volt. Ez a vegyeskar lényegében a '80-as évekig fennállt és működött, csupán 1964-ben történt egy fontosabb esemény - a CSEMADOK helyi vezetőségének kérésére az énekkart újraalakították, és vezetésére az ismert párkányi pedagógust, Lengyelfalusi Miklóst kérték fel, aki szívesen tett eleget a kérésnek. Az újraalakítás azt jelentette, hogy heti rendszerességgel zajlottak a próbák, állandó - 30-35 fős - létszámmal. Főként járási versenyeken, városi ünnepeken és egyéb kulturális ünnepségeken léptek fel. Repertoárjuk népdalokból, klasszikus és modern művekből, valamint az akkori kívánalmaknak megfelelő mozgalmi dalokból állt. Utolsó fellépésük 1979-ben volt Érsekújvárott, az Országos Énekkari Fesztiválon.

Ezt követően egy hosszabb szünet következett, majd 1996 januárjában sor került a CSEMADOK - énekkar újjáalakítására Szivárvány néven, Boócz Mária kezdeményezésének köszönhetően. Az újjáalakult kórus vezetését 15 hónapig Lengyelfalusi Miklós vállalta, aki az előző kórusal szerzett tapasztalatait igyekezett hasznosítani, és így próbált segíteni egy színvonalas énekkar beindításában. Mintegy 35 énekes gyűlt össze, zömükben a régi énekkar tagjai, akik rövid idő alatt lelkes csapattá kovácsolódtak össze. A kórusvezetést 1997. március 24-én Janošovičnė Csomor Erika vette át, aki azóta is betölti ezt a funkciót.

Az énekkar évente több alkalommal is fellép, nemcsak párkányi kulturális rendezvényeken vagy CSEMADOK - évzárókon, hanem a szűkebben és a távolabban vett környéken is. Évente mintegy 15-16 fellépést abszolváltnak, ezek között vannak állandó helyszínek is, mint például a köbölküti ARDEA üdülő szabadtéri színpadán megrendezésre kerülő Duna Menti Fesztivál, a Dorogon évente sorra kerülő Nemzetközi Kórustalálkozó, vagy a Garamkövesden ugyancsak évente megrendezésre kerülő Gyurcsó István Emléknep. De ugyancsak hagyomány a kórus életében a lelėdi nyugdíjas otthonban való fellépés, közvetlenül karácsony előtt, vagy pedig a szalkai római katolikus templomban való énekkari szereplés december elején, Szent család vasárnapján.

Az énekkar életében kiemelkedő fontosságúak és örökké emlékezetesek maradnak azok a fellépések, melyek különlegességük

vagy egyszeri és megismételhetetlen voltuk miatt kerültek be az énekkar krónikájába. Ezek közül az első a 2000. millenniumi év volt, amikor szeptember 3-án, a párkányi millenniumi emlékünnepe keretében kopjafát avattak a város központjában, és az ünnepség fényét a Szivárvány énekkar fellépése emelte. Ugyancsak emlékezetes fellépés marad a 2001. augusztus 15-ei, Nagyboldogasszony ünnepén az esztergomi Bazilikában, ahol – egyedüli nemzetközi résztvevőként – a Szent Korona előtt volt alkalma énekelni a kórusnak. Ugyanezen év október 11. napja pedig valamennyi párkányi lakos számára örök emlék – ekkor került sor az újjáépített Mária Valéria híd átadására. Az ünnepi hangulatot tovább fokozta a Szivárvány énekkar fellépése és sikeres szereplése a hídátadáson. A külföldi fellépések elsősorban magyarországi vendégszerepléseket jelentenek, a már említetteken kívül fontos állomás volt az énekkar életében a 2003. július 18. és 20. között a Rákóczi-szabadságharc 300. évfordulója alkalmából Barcson rendezett emlékünnepe, ahol gazdag műsorral – 14 énekszám – léptek fel. A fellépések és az énekkar életében történt egyéb fontos állomások őrzője a kórus krónikája, melyet a 2001. évtől vezet Takács Imréné Nagy Erzsébet, aki egyben az énekkar állandó tagja.

Az alapszervezet színjátszó csoportja

A párkányi CSEMADOK – alapszervezet mellett működő színjátszó csoport szintén régi hagyományokra tekint vissza, hiszen még 1949-ben alakult a mai is aktív csoport elődje, Sipka Béla vezetésével. Az első színdarab bemutatója 1950-ben volt, ekkor mutatta be a társulat a Mélyek a gyökerek című drámát Sipka Béla rendezésében. A későbbiekben, főleg az első rendező halála után, több színjátszó csoport is elkezdte működését több-kevesebb sikerrel, ekkor a rendezők száma is megugrott, de pontos adatokat – főleg, ami a rendezők nevét és az előadások bemutatásának idejét illeti – erről az első korszakról már nehéz találni, állította Paulovics János, aki maga is a színjátszó csoport aktív tagja és egyúttal a csoport krónikájának vezetője.

Elmondása és a krónika tanúsága szerint ebben az I. korszakban, amely 1949-től 1966-ig tartott, nagy valószínűséggel 16 színpadi mű bemutatására került sor a párkányi színjátszó csoport jóvoltából, az első korszakban tevékenykedő rendezők száma pedig 9 volt. Az első korszak sikerei közül feltétlenül megemlítendő az 1950-es, amikor Besztercebányán, az amatőr színjátszók fesztiválján éppen a legelső darabbal, a Mélyek a gyökerek-vel, ráadásul egyetlen magyar nyelvű előadásként a zsűri különdíját nyerték el, az egyik szereplő, Weisz Márta pedig a legjobb női alakítás díját kapta.

A színjátszó csoport és egyúttal a párkányi alapszervezet működésében nagy változás állt be 1977-ben, amikor új vezetőség került az alapszervezet élére. A tagság kívánsága volt, hogy meg kell újítani a színjátszó csoportot. Ez meg is történt: Mácsai Ferenc, Kremmer László és Boócz Mária vették kezükbe a dolgot, akik segítségével sikerült egy lelkes és tehetséges amatőr színészgárda összetoborzása. A társulat még abban az évben, tehát 1977-ben hozzálátott az első bemutató próbájához. Egy kabaré és két prózai vígjáték bemutatása után a tagság újabb kéréssel állt elő, nevezetesen azzal, hogy színjátszó csoport főleg zenés vígjátékokat játsszon. Ennek a kívánságnak a rendezőség eleget is tett, úgyhogy ettől az időtől fogva – 1978-tól – a társulat elsősorban zenés vígjátékok bemutatására „szakosodott”.

Természetesen sokféle szerepeltek ez idő alatt, és több sikert is elértek, amelyek közül feltétlenül megemlítenő az 1984-ben színre vitt Molnár-Zerkovitz: A doktor úr című zenés bohózat, mellyel a Jókai Napokon a legjobb zenés darab díját, Sóky Beáta pedig a legjobb női főszereplő díját nyerte el. A legutolsó időszak kiemelkedő sikerét a csoport újfent vígjátékkal – Kaviár és lencse – és ugyancsak a Jókai Napokon érte el, ahol a darabot a zsűri nívódíjjal jutalmazta. Végezetül a színjátszó csoport működésével kapcsolatban el kell mondani, hogy jövőre, azaz 2008-ban ünnepli a csoport újjáalakításának 30. évfordulóját, amelyre már most lázasan készül a tagság és az amatőr színtársulat egyaránt.

Összegzés

A CSEMADOK Párkányi Alapszervezetének megalakulása óta eltelt időszak megmutatta, hogy sikeres évtizedeket tudhat maga mögött az alapszervezet és a tagság. Valamennyi, időről-időre felmerült nehézség, anyagi gond ellenére sikerült megőrizni a folytonosságot, és a csökkenő tendenciát mutató taglétszám ellenére is mindvégig jelen van az alapszervezet életében egy lelkes, a problémákon felülemelkedni képes mag, melyre a vezetőség mindig számíthat.

További pozitívum az alapszervezet mellett működő kulturális csoportok – énekkar, színjátszók – megújulási képessége, melyre az elmúlt évtizedek személyi, politikai és egyéb változásainak következtében időnként szükség volt.

A legégetőbb gond, amint az a tanulmányból is kiderült, a párkányi Béres parton található CSEMADOK-ház működési feltételeinek biztosítása, elsősorban a téli időszakban, amikor a havi több ezer koronás rezsiköltség előteremtése bizony komoly fejtörést jelent a vezetőség számára. Az alapszervezet éves működésének anyagi feltételei biztosítottak: a Magyar Bálokból, a tagsági bélyegekből befolyt

összegek, és a helyi önkormányzat évi támogatásából származó anyagi forrás fedezi a működési költségeket. További pénzbevételi forrásokként kihasználják a pályázati lehetőségeket is, elsősorban rendezvények támogatására. Az alapszervezetnek nagyon jó a viszonya a helyi városi művelődési központtal, továbbá a CSEMADOK ebedi, ipolyszalkai, nagykéri és garamkövesdi alapszervezeteivel, amit a gyakori kölcsönös fellépések és látogatások bizonyítanak.

Az alapszervezet életében kiemelkedő jelentőséggel és szereppel bírnak az egyes évfordulók, legutóbb például tavaly, amikor a Szivárvány énekkar ünnepelte újjáalakításának 10. évfordulóját. A legközelebbi fontos eseményre, a színjátszó csoport megalakulásának 30. évfordulójára pedig jövőre, azaz 2008 januárjában kerül majd sor, és ugyancsak a jövő esztendőben rendezik meg, immár 40. alkalommal, a már sokadszor említett Magyar Bált.

A tagság lelkes magjának, az énekkar és a színjátszó csoport munkájában részt vevő „*csemadokosoknak*”, nem utolsósorban pedig a vezetőség odaadó munkájának köszönhetően a CSEMADOK Párkányi Alapszervezete joggal bízhat abban, hogy az elkövetkező évtizedek esetleges viszontagságai ellenére is töretlenül tovább tud majd működni, és maradéktalanul be tudja majd tölteni a reá bízott szerepet.

Felhasznált források:

Párkányi Szemle 1993 (Szerk. Himmler György)

Párkányi Szemle 1996 (Szerk. Himmler György)